

gaar over til at udtale nogle Bemærkninger om selve den foreliggende Beslutning og om de Grunde, hvorfor jeg vil stemme mod dette Forslag til en Beslutning, udtale, at jeg vil ønske, at den uskrutable Nordbund, som det danske Folk nu utvivlsomt er for saadanne Forskjelligheder, saadanne Kampe, saadanne paa Had grundede Stridigheder, maa vedblive, og derfor er der ganske vist en god Morgen i selve det danske Folks Bestaenighed, men det gjælder ganske vist om ikke at bidrage til at forgifte en Strid, som efter sin Bestaenighed og efter al Erfaring hidtil er en evig Strid. Jeg mener ganske vist, at det bidrager til at forgifte denne Strid, naar man ikke fuldt anerkjender, hvad den ærede Folkethingsmand for Svendborg Amts 6te Valgkreds (Brandes) har udtalt, at den Anstuelse, hvortil han bekjender sig som Discipel, er en Anstuelse, der har havt for sig og talt i sine Rækker store Mander, hvor Menneskeheden er meget skyldig, Menneskeheden i sin Helhed og ogsaa Religionen, skyldig af den Grund, at det ikke altid kommer an paa, at Konfessionerne afvige, men af den Grund, at den aandelige Bearbejdelse af Problemerne bliver et Fællessgode for alle Parter. Det er en Anstuelsernes Strøm, der gaar tilbage til de første Tider, hvor Landens Arbejde er begyndt, og ganske sikkert ikke vil forsvinde nogenstunde, men det vil paa den anden Side bidrage til at forgifte denne, som jeg tror, evige Strid, naar der ikke haes den fulde Overbevisning om, at de, som slutte sig til en positiv Religion, slutte sig dertil, skyldgjørende en dyb og upaakelig Trang i Menneskets Hjerte, og at de lige saa fuldt som Anstuelserne fra den modsatte Side have Krav paa at kaldes Sandhedsøgere. Det er jo ikke en Skyldgjørelse af Christendommens Fordring at tage Bekjendelse og Læren paa Autoritet alene, men kun det er en Skyldgjørelse af dens Fordring, naar man søger at tilegne sig den i Underlighed, og jeg mener fremdeles ogsaa, at det skal forbeholdes den ikke lille Klasse og Gruppe af Mebborgere at erkjendes for Sandhedsøgere, som ikke slutte sig til den Anstuelse, den ærede Folkethingsmand staar paa, men som med Tvivl, ja med Frygt og Bæven undersøge og granske de Grundspørgsmaal, her er Tale om, og endnu ikke ere naaede videre i deres Forhold til den positive Religion end til mere at bygge deres Anstuelse paa et Haab end paa en Tro. Det er heldigt, mener jeg, at denne Forhandling har kunnet holde sig udenfor ethvert Spørgsmaal om Religionsfrihed, at det ikke foreligger, at den har været begrændset til et Spørgsmaal om den eiendommelige Stilling, som Odfæstelsens Nødvendighed medfører hos os ligeoverfor den Grundsaetning i Grundloven, at de politiske og borgerlige Rettigheder og Pligter ikke ere knyttede til nogen Trosbekjendelse. Det maa jo ganske vist erkjendes, at, naar Grundloven har opstillet paa den ene Side den Grundsaetning, at

de borgerlige og politiske Rettigheder og Pligter ikke ere bundne til nogen Trosbekjendelse, og paa den anden Side dog kræver Ed ikke blot her i det politiske Forhold, men kræver Ed i Retsforhold, i Embedsforhold og paa mange andre Punkter, staar den paa et Standpunkt, om hvilket man nok maa kunne indrømme fra et absolut Princip, at det ikke er rent og klart. Det er ganske vist, at Grundloven derved, at den samtidig med at ville holde det religiøse Spørgsmaal ude, laaner fra Religionen en Institution, som den giver Anvendelse paa de borgerlige og politiske Forhold, fører til Uanskeligheder, Uanskeligheder, som man vil undgaa ved et rent og klart Standpunkt, og Uanskeligheder, som kunne vise sig baade i den Retning, at berettigede Følelser kræntes, og i den Retning, at Samvittighedsfriheden kræntes. Jeg kan godt forstaa, at det derfor fra mange Sider udtales, at det Principrigtige vilde være at opheve Bestemmelsen om det grundlovmæssig Nødvendige af Eden for Rigsdagsmænd. Jeg for mit Vedkommende kunde ogsaa meget godt gaa ind derpaa, men jeg vil paa den anden Side dog bemærke, at Sagen har nogen Betænkkelighed i sine Konsekvenser. Spørgsmaalet er, om man ikke, naar man begynder med at ville hævde et rent og klart eller rettere absolut Standpunkt paa dette Sted, føres videre i Konsekvenserne, end man har gjort sig det selv klart, om ikke Konsekvensen vilde blive, at vi maa tage vor Grundlov op til en meget grundig Revision, hvortil jeg tror, at det danske Folks hele Standpunkt for Dieblikket slet ikke fører hen, ligesom det heller ikke, naar jeg ser hen til Forholdene andelseds, forekommer mig særdeles heldigt, fordi den stærker Modsaetningerne i en Ord, at det bliver næsten uudholdeligt. Men naar man altsaa har maattet gaa ind paa et mindre skarpt Standpunkt, hvor man paa den ene Side vil hævde de borgerlige og politiske Rettigheders og Pligters Uafhængighed af Trosbekjendelsen, og paa den anden Side dog gjør Eden til en Nødvendighed, maa man ogsaa være beløvet paa, at man træffer paa Uanskeligheder, som man ikke altid fuldt kan afsbøde. Der fremstiller sig der to Muligheder, to Bete at gaa. Enten kan Lovgiveren sige: jeg tager en Formel, som slet ikke tager Hensyn til de enkelte individuelle forskellige religiøse Opfattelser, den er laant fra den Konfession; jeg opstiller og forlanger den, men hvis saa Grundsaetningen om Rettighedens og Pligtens Uafhængighed af Trosbekjendelsen skal hævdes, og hvis man ikke vil gaa ind paa en Inkvisition, som er umulig og forstaaelig, saa drives man ind paa det Standpunkt, at man maa overlade den Enkelte at fortolke den Ed, som føres, i Overensstemmelse med en Opfattelse, som ganske vist ikke er den, i hvilken den er bleven tagen af Lovgiveren, men det maa overlades til ham selv. Det er det ene Standpunkt, det har sine Fortrin, det har det ubetingede Fortrin at